

Oppimisentarina – positiivisia huomioita lasten vahvuuksista

Juli-Anna Aerila ja Marita Neitola

Oppimisentarina on kertomus lapsen toiminnasta

Oppimisentarina on kertomuksen muotoon kirjoitettu kuvaus lapsen toiminnasta. Kertomuksen aiheena on jokin myönteinen ja lapsen kehityksen kannalta merkityksellinen hetki. (Carr 2001.) Näitä tarinoita käytetään pääasiassa pienten lasten toiminnan ja yhteisöjen pedagogiseen dokumentointiin, mutta ne soveltuvat kaikenikäisille lapsille tai lapsiryhmille. Oppimisentarina (Learning Story)-menetelmä on kehitetty Uudessa-Seelannissa 1990-luvun alussa. Menetelmän pääasiallinen kehittäjä on Margaret Carr, jonka mukaan oppimisentarina-menetelmä soveltuu hyvin yksilölliseen ja kehittävään arviointiin. Kun oppimisentarinaa käytetään arviointiin, se on tiedonkeruuta ja analyysia siitä, mitä lapsi tietää, osaa tehdä ja ymmärtää autenttisissa, luonnollisissa tilanteissa.

Oppimisentarina-menetelmää voidaan käyttää paitsi lapsen ja lapsiryhmän senhetkisen tilanteen kuvaamiseen ja arviointiin, myös toiminnan suunnitteluun (Carr & Lee 2012; Neitola & Aerila 2020.) Kaikki kertomukset eivät ole oppimisentarinoita, sillä oppimisentarinassa lapsen toimintaa kuvaavaan kertomukseen liitetään aikuisen tulkinta lapsen taidoista tai oppimisen dispositiosta (dispositiot eli oppimisen perustekijät, joilla tarkoitetaan esimerkiksi oppimaan oppimisen taitoja tai asennetta oppimiseen kuten rohkeutta, sinnikkyyttä tai kärsivällisyyttä). Lisäksi oppimisentarina kirjoitetaan asioista, jotka lapsi osaa tai joita hän tekee, ei asioista, joita hän ei osaa tehdä. (Aleksander 2013.)

Sosiaalisemotionaaliseen oppimiseen oppimisentarina-menetelmä sopii hyvin, sillä menetelmään kuuluu henkilökohtaisen kertomuksen lisäksi yhteinen jakamisen hetki vanhempien, lapsen ja oppimisentarinan kirjoittajan kanssa. Lisäksi kertomuksen kohteena voi olla jokin sosiaaliemotionaaliseen oppimiseen ja taitoihin liittyvä tapahtuma. Tutkimusten mukaan (Carr & Lee 2012; Neitola & Aerila 2020) oppimisentarina-menetelmä vaikuttavaa myönteisesti oppijan minäkäsitykseen, suoritusmotivaatioon, sinnikkyYTEEN ja käsitykseen muista ryhmän lapsista. Lisäksi oppimisentarina-menetelmä parantaa ryhmän ilmapiiriä ja edistää lasten toisia huomioivaa käyttäytymistä.

Kertomukset ovat lapsille luontainen tapa kuulla omaan toimintaansa liittyviä havaintoja, sillä lapset kuulevat varhaiskasvatuksessa paljon erilaisia kertomuksia sekä oppimisestaan, käyttäytymisestään ja toiminnastaan että kertomuksia muiden aikaisemmista, nykyisistä ja tulevista kokemuksista. OECD:n selvityksen (2015) mukaan yksitoista maata kahdestakymmenestä käyttää kertomuksia erityisesti varhaiskasvatuksessa antaessaan palautetta lapsen kehityksestä ja työskentelystä vanhemmille. Lapsille kertominen sopii yleensäkin hyvin: kertomalla he kuvaavat, jäsentävät ja käsittelevät erilaisia asioita (Neitola & Aerila 2020).

Varhaiskasvatuksen pedagogiikan kehittäminen edellyttää arviointia

Oppimisentarina-menetelmä kokonaisuudessaan ja oppimisentarinan kirjoittaminen itsessään ovat osa varhaiskasvatuksen arviointia. Oppimisentarina perustuu varhaiskasvatuksen arvioinnin tapaan havaintoihin ja havainnointiin. Oppimisentarinan kohdalla kirjoittajan havainnot muokkautuvat kertomukseksi lapsen oppimisen hetkestä: hänen opettelemastaan itselle tärkeästä asiasta, hänen siinä tilanteessa käyttämistään vahvuuksista ja keinoista sekä tahtotilasta, työskentelyn laadusta (sitoutuminen), sinnikkyys (valmius, halu) ja muista omista piirteistä oppimistilanteesta.

Havainnointi ja arviointi ovat varhaiskasvatuksen pedagogiikan keskeisiä toimintamuotoja ja työtapoja, ja arviointi läsnä jokapäiväisissä käytännöissä varhaiskasvatuksessa (mm. Alasuutari, Markström & Vallenberg-Roth 2014). Pascal ja Bertram (2016) painottavat osallisuuden merkitystä varhaiskasvatuksen pedagogisessa arvioinnissa. Osallisuuteen perustuvassa pedagogisessa toiminnassa lasten, heidän vanhempiansa ja ammattilaisten osallistuminen arviointiin on olennaista. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtäviin kuuluu hankkia tietoa esimerkiksi havainnoimalla lapsia, heidän ympäristöään sekä omaa toimintaansa (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2017).

Tiedon hankkimisen keinoja on monenlaisia: erilaisia valmiita lomakkeita, tutkimuksiin perustuvia arviointimenetelmiä sekä esimerkiksi haastatteluita ja keskusteluita, joiden avulla lasten mielipiteitä, ajatuksia ja näkemyksiä voidaan saada selville ja kunnioittaa heidän oikeuksiaan tulla kuulluksi itseään koskevissa asioissa (Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen... 1991). Oppimisentarinat tiedonhankinnan keinona soveltuvat opettajan ja muun henkilöstön pedagogisen toiminnan suunnittelun perustaksi.

Arviointi ei ole arvostelua eikä heikkouksien etsimistä. Se perustuu monipuolisesti kerättyyn tietoon ja luotettaviin menetelmiin. Heikan ja hänen kollegoidensa (2017) mukaan arvioinnin tehtävänä on tukea lapsen oppimista ja kehitystä mahdollistamalla oppimisen jatkumo varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Arvioinnin tehtävänä on selvittää lapsen tarvitsema tuki ja mahdollistaa lapsen oppimista ja kehitystä tukeva pedagoginen toiminta. Arviointi ohjaa näin tulevan toiminnan suunnittelua ja auttaa opettajaa toteuttamaan omaa ja tiimin toimintaa lasten oppimisen, tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden suuntaisesti, yksilöllisesti ja ryhmänä. Arviointitiedon avulla myös toiminnan kehittämistarpeet tulevat näkyviksi. (Heikka ym. 2017.)

Formatiivinen arviointi eli oppimisprosessiin kohdistuva arviointi harjoittaa lapsen oppimaan oppimisen taitoja. Lapsen saamalla palautteella – joka sisältyy formatiiviseen arviointiin – on tärkeä merkitys oppimiselle; etenkin myönteinen palaute ja onnistumisen kokemukset vaikuttavat myönteisesti minäpystyvyyden ja minäkäsityksen kehittymiseen (ks. esim. Hotulainen & Vainikainen 2017). Varhaiskasvatussuunnitelman toteuttaminen edellyttää sellaisia arviointikäytäntöjä, joiden avulla pedagogiikkaa ja pedagogista toimintaa kyetään parantamaan lapsen oppimisen tarpeita vastaavasti. Tässä kehittämistyössä on olennaista vanhempien näkemysten huomioiminen, jolloin arviointitieto tukee myös vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä (Heikka ym. 2017; Pascal & Bertram 2016).

Arviointi on läsnä monissa erilaisissa varhaiskasvatuksen dokumentoinnin tavoissa: VASU-keskusteluissa, erilaisissa haastatteluissa ja teksteissä (ks. Alasuutari ym. 2014). Dokumentointi ulottuu myös varhaiskasvatuksessa moniin eri tilanteisiin: hallinnossa dokumentoidaan esimerkiksi lapsen pääsyä ja osallistumista varhaiskasvatukseen, lapsen kehityksen etenemistä, varhaiskasvatuksen toteutumista ja monia muita asioita. (Alasuutari ym. 2014.)

Havaintojen tallentamisesta pedagogiseen dokumentointiin

Dokumentoinnilla tarkoitetaan lapsen kehityksen, toiminnan ja oppimisen tallentamista sekä näkyväksi tekemistä (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017). Usein näkyväksi tekeminen varhaiskasvatuksessa tapahtuu valokuvien, lasten piirroksien ja/tai henkilökunnan muistiinpanojen avulla. Pedagoginen dokumentointi on tullut Reggio Emilia -kasvatusajattelun myötä Suomeen. Oppimisentarina-menetelmä yhdistää kaikki perinteiset dokumentoinnin muodot, sillä oppimisentarinaan voi verbaalisen tekstin lisäksi kuulua kuvia ja piirroksia. Lisäksi se on pedagogista dokumentointia, sillä erityisesti kertomuksen muoto ja menetelmään kuuluva kertomuksen jakaminen lapsen ja perheen kanssa tukee osallisuutta. Dokumentoinnin ja pedagogisen dokumentoinnin erot ovat keskeisimmin juuri osallisuudessa.

Dokumentointi on ammatilaisten toteuttamaa toiminnan tallentamista ja siitä tiedottamista, kun pedagoginen dokumentointi pyrkii demokratiaan, lasten ja vanhempien osallisuuden ja toimijuuden tukemiseen, toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen dokumenttien tarkastelun avulla, yhteisten merkitysten muodostamiseen varhaiskasvatuksen olennaisimmista ja tärkeimmistä asioista sekä henkilöstön ammatilliseen kehittymiseen. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) pedagoginen dokumentointi on määritelty varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeiseksi työmenetelmäksi. Varhaiskasvatuksen ymmärrys pedagogisesta toiminnasta muodostuu ”havainnoista, dokumenteista ja niiden vuorovaikutuksellisen tulkinnasta”. Perusteissa korostetaan vahvasti lasten ja heidän huoltajiensa osallisuutta toiminnan eri alueilla.

Alasuutari kollegoineen (2014) kuvaa pedagogisen dokumentoinnin olevan väline tarkastella lasten kehitystä ja oppimista suhteessa lapsiryhmään ja opettajan toimintaan. Suunnitelmallinen pedagoginen dokumentointi mahdollistaa sen, että henkilöstön oppii

tuntemaan yksittäistä lasta, hänen tarpeitaan, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä henkilöstön ja lasten välistä vuorovaikutusta sekä toteuttamaan toimintaa siten, että se vastaa näihin tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin. (Opetushallitus 2018.) Pedagogisessa dokumentoinnin keskeisenä ajatuksen oppimisentarinan tapaan on löytää se, mitä lapsi jo osaa ja tietää tai haluaa oppia. Lähikehityksen vyöhykkeen ideaa kantaen näin voidaan yhdistää aiempi tieto uuden oppimiseen. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017.) Opettajan työssä on olennaista tietää se, mihin opetuksen tulisi suuntautua, millaisia kokemuksia lapset oppiakseen tarvitsevat ja miten heidän oppimisensa olisi mahdollisimman innostavaa (Alasuutari ym. 2014).

Pedagoginen dokumentointi sisältää riskejä, sillä se on myös sosiaalinen konstruktio: voi käydä niin, että opettaja päättää, mikä on dokumentoinnin arvoista. Dokumentoijan onkin syytä muistaa käyttävänsä valtaa. Toisinaan voi käydä myös niin, että pedagoginen dokumentointi ja opetussuunnitelma joutuvat eri linjoille, jos opetussuunnitelmassa on tiukasti määritellyt tavoitteet, mutta oppimisprosessi itsessään ja sen dokumentointi monisäikeinen ja -ulotteinen polveileva rihmasto. (Alasuutari ym. 2014.) Pedagogisen dokumentoinnin onnistumiseen voivat vaikuttavat henkilöstön taito, osaaminen ja resurssit toteuttaa sitä oikeaoppisesti (Rintakorpi 2018).

Dokumentoinnille on aina oltava jokin tarkoitus ennen kuin sitä lähdetään toteuttamaan. Dokumentointi on kohtaamista ja katsomista. Lapsen kohtaamisessa on olennaista se, miten häntä katsotaan: onko katsojalla hyväksyvä ja yhteyttä vahvistava katse (ks. Mattila 2011). Kasvatukselle ja koulutukselle on valtakunnan tason säädöksissä ja ohjeissa annettu tehtäväksi tunnistaa ja puuttua lasten ja nuorten epäsuotuisaan kehityskulkuun varhaisen tukemisen hengessä (ks. Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015). Usein tämä tunnistaminen ja puuttuminen on ongelmalähtöistä eikä voimavarakeskeistä.

Viime vuosina riskilinsseillä katsomisesta on siirrytty vähitellen huomaamaan lapsissa olevaa hyvää, vahvuuksia ja voimavaroja (Kallio ym. 2015; Hotulainen, Lappalainen & Sointu 2014). Vahvuuksiin perustuva ja formatiivinen arviointi pedagogista dokumentointia hyödyntäen auttaa myös opettajaa näkemään lapset toisin silmin, vahvuuksien ja mahdollisuuksien näkökulmasta. Kun pedagogisen dokumentoinnin päämäärä on selvillä, on etsittävä sitä varten parhaimmat dokumentoinnin tavat ja menetelmät. Pedagoginen dokumentointi voi toteutua portfolioin, haastatteluin, erilaisin sadutuksin, leikkilomakkein, muistiin kirjaamisin, valokuvien, videointien, piirrosten ja maalausten ja lukuisin muin keinoin. Lisäksi lapsi tai vanhemmat voivat olla aktiivisia dokumentoinnissa: toisinaan kameraan voi tarttua lapsi itse tai vanhemmat. (ks. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017.)

Oppimisentarina on havaintoihin pohjautuvaa pedagogista dokumentointia

Uudessa-Seelannissa kehitetyt oppimisentarinat perustuvat sosiokonstruktivistiseen ja situationaaliseen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen ja tieto syntyvät yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Siinä yksilö on läsnä kaikkina: keho, mieli, tunteet, ajatukset ja kanssakäyminen. Oppimisentarinat rakentavat oppijaidentiteettiä: lapsen,

opettajan ja vanhempien yhteinen kertomus ja kerronta luovat itseä ja oppijaidentiteettiä yhä uudelleen kulttuurisena ilmentymänä. (Carr & Lee 2012.)

Sosiokonstruktiivisessa ja situationaalisessa oppimiskäsityksessä opettaja on tasavertainen toimija lasten kanssa ja hänen roolinsa on ennen kaikkea keskustella ja auttaa lapsia (Beaty 2002). Oppimisentarinaa tuottaessaan kirjoittaja kuvaakin myös omaa toimintaansa ja koko ympäristöä, jossa oppiminen tapahtuu. Näin opettaja voi oppimisentarinoiden kautta myös tutkia ja kehittää omaa toimintaansa (Nyland & Ackern 2012). Oppimisentarina-menetelmä tuli yleiseen käyttöön Uudessa-Seelannissa opetussuunnitelmamuutoksen myötä vuonna 1998. Sen lähtökohtana oli varhaiskasvatustutkimuksen arvioinnin tutkimuksellinen kehittäminen niin, että arviointi auttaisi varhaiskasvatuksen opettajia havainnoimaan lasten oppimista ja kehitystä opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. (Nyland & Ackern 2012.) Lisäksi arviointia pyrittiin Uudessa-Seelannissa siirtämään oppimistulosten arvioinnista oppimisen dispositioiden arvioinnin suuntaan (Carr & Lee 2012). Opettajat päättivät testata kertomuksen muotoon kirjoitettua arviointia, koska he huomasivat, että perinteisestikin erilaisia dispositioita koskeva informaatio lapsista siirtyy perheille kertomuksen muodossa.

Aluksi oppimisentarinat sisälsivät kertomuksen oppimisesta ja ehdotuksen jatkosta. Jo ensimmäiset oppimisentarinat keskittyivät viiteen näkökulmaan, jotka saatiin Uuden-Seelannin varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmasta: lapsen kiinnostuksen kohteisiin, lapsen osallisuuteen, lapsen sinnikkyYTEEN vaikeuksia kohdatessa, kommunikointiin muiden kanssa ja vastuun ottamiseen. Ensimmäiset oppimisentarinat kirjoitettiin valmiiseen pohjaan käsin eikä niissä ollut valokuvia tai muuta dokumentoivaa materiaalia. (Carr & Lee 2012.)

Oppimisentarina on siis kertomuksen muotoon kirjoitettu kuvaus lapsen toiminnasta. Oppimisentarinan pituus ja muoto vaihtelevat kirjoittajan, vastaanottajan iän ja tilanteen mukaan. Pääsääntöisesti oppimisentarina on pituudeltaan yhden kappaleen ja yhden sivun välissä. Oppimisentarina sisältää perinteisen, verbaalisen tarinan, mutta sitä voi tarvittaessa täydentää kuvilla tai videokatkelmilla, jotka auttavat tarinassa kuvatun tilanteen havainnollistamisessa ja muistamisessa. (Carr 2001; Neitola & Aerila 2020.) Visuaalinen dokumentointi voi avata lapsen nähtäväksi sellaiset hänen kehityksensä mahdollisuudet ja ulottuvuudet, joista hän ei ole tietoinen.

Oppimisentarina-menetelmään kuuluu edellä kuvatun kertomuksen lisäksi oleellisena elementtinä kertomuksen jakaminen ja täydentäminen oppimisentarinan kohteen eli lapsen ja hänen perheensä kanssa. He voivat kirjata oppimisentarinaan omia ajatuksiaan kertomuksessa kuvatusta toiminnasta tai tapahtumasta sekä sen merkityksestä lapsen tulevaisuuden kannalta. Näin oppimisentarina tekee lapsen oppimista näkyväksi moniäänisesti. Lisäksi oppimisentarina on kertomuksen ominaispiirteistä johtuen monitasoisempi kuin pelkkä lapsen oppimistulosten raportointi: kertomuksessa kuvataan sekä ympäristöä että muiden osallistujien toimintaa tilanteessa. (Beaty 2002.) Oppimisentarina kirjoitetaan aina lapselle, siksi se on helppo kirjoittaa ja ymmärtää (Pack 2016).

Oppimisentarina voidaan nähdä osittain subjektiivisena tulkintana lapsen toiminnasta ja sen käyttämisessä onkin kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että tarinan keskiössä on oppimisen näkökulma. Oppimisentarinoita voidaan käyttää esimerkiksi välineenä lapsen ja aikuisen välisessä keskustelussa, sillä ne auttavat aikuisia ymmärtämään lasten kasvua ja oppimista. (Nyland & Ackerm 2012.) Aikaisemmat tutkimukset (mm. Podmore & Carr 1999) osoittavat, että oppimisentarina-menetelmä edistää lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutusta ja kannustaa lapsia olemaan aktiivisia sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan.

Oppimisentarina kuvastaa hyvin arvioida-verbin latinankielistä merkitystä ”assidere” eli istua vieressä. Oppimisentarina jaetaan lapsen, opettajan ja vanhempien kanssa yhteisessä hetkessä. Oppimisentarina-menetelmän tavoitteena on auttaa myös opettajaa näkemään ryhmän lapset toisin silmin, vahvuuksien ja mahdollisuuksien näkökulmasta. Näin arviointi parhaimmillaan voimaannuttaa ja edistää erilaisuutta sekä korostaa tehtäväkeskeisyyttä kilpailun sijasta. Oppimisentarinat voisivat formatiiviseen arviointiin sisältyvänä oppimisprosessin pedagogisena dokumentointina olla opettajia, oppilaita ja vanhempia yhdistävä silta portfolioiden ja oppimista koskevien keskustelujen välillä, jolloin yhteistyössä rakennetaan lapsen opinpolkua haluttuun suuntaan. (Carr & Lee 2019.)

Pienetkin lapsen hyötyvät kannustavasta palautteesta ja oikeanlaisesta kehumisesta. Etenkin ne lapset, joiden sosiaalisemotionaalisissa taidoissa on runsaasti oppimisen tarpeita, jäävät usein säännöllistä, johdonmukaista ja vahvuuksiin perustuvaa palautetta paitsi (ks. Kemppainen, Pietiläinen & Vehkakoski 2015). Lapsi kehittää saamansa vahvistavan palautteen kautta omaa minäkuvaansa, itseluottamustaan ja myös oppimisen taitojaan jo varhaiskasvatusikäisestä lähtien.

Kaikki kertomukset eivät ole oppimisentarinoita

Oppimisentarinat osoittavat lapselle aikuisen kiinnostusta ja osallisuutta lapsen toimintaan, opettavat lapsia sietämään keskeneräisyyttä ja epävarmuutta, olemaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa sekä ottamaan vastuuta (Carr, 2001, 2011; Knauf, 2018.) Tärkeitä oppimisentarinan elementtejä ovat positiivisuus (tarinat kertovat aina positiivisista asioista, esim. vahvuuksista), tarinan aitous (lähtökohta on aina lapsen toiminnassa) sekä rakenne, joka tukee lapsen osallisuutta (lapsi on aktiivinen toimija ja teksti on kertova).

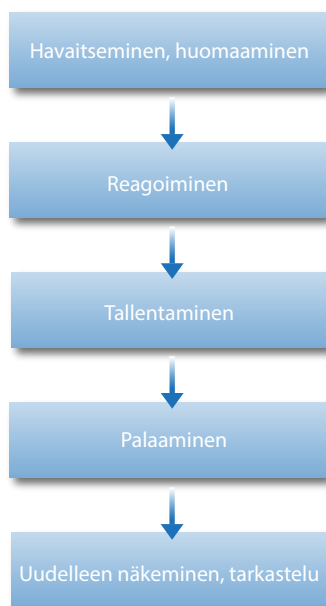
Oppimisentarina-menetelmän taustalla on Jerome Brunerin (1975, 2004) ajatukset kerronnan merkityksestä tietämisen tapana. Brunerin mukaan lapset kuvaavat kertomalla itse omaa oppimistaan, ja kertominen rakentaa heidän identiteettiään ja muistojaan. Tästä syystä ei ole yhdentekevää, millaisia kertomuksia lapsista heille opettajina kerromme. Oppimisentarinat vaikuttavatkin siihen, miten lapsi näkee itsensä ja millaista tarinaa hän itsestään alkaa rakentaa. (Jalongo, 2019; Kerry Moran, 2019.)

Oppimisentarinan rakenne noudattaa pääpiirteissään perinteisen tarinan rakennetta: kontekstin luominen, orientaatio, mutkistuva toiminta, arviointi ja tulos. Jo hyvin yksinkertainen kertomus sisältää siis monia maailmaa koskevia odotuksia, arviointeja ja henkilöiden ja heidän tekojensa suhteuttamista niihin. (Labov, 1972; Miettinen, 2006) Drummondin

(2019) mukaan oppimistarinan erityisominaisuus suhteessa muihin tarinoihin on kertojan vahva osallisuus tapahtumiin. Hänen mukaansa oppimistarinat noudattavat sisällöllisesti seuraavaa rakennetta: aloite tai toiminnan aloittaminen → osallistaminen ja osallistuminen → tarkoitus tai toiminnan tavoitteen kuvaaminen → toiminnan kuvaaminen → toiminnan merkityksen kuvaaminen → koko tarinan reflektointi yhdessä lapsen kanssa.

Oppimistarinoiden avulla on helppo palata aikaisempiin tapahtumiin ja keskustella konkreettisista lähtökohdista tapahtuneesta kehityksestä sekä suunnitella tulevaa. Oppimistarina-menetelmään kuuluu aina keskustelu lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa sekä lasten ja vanhempien reflektoidut tekstit oppimistarinan yhteydessä. Lasten kannalta erityisen hyödyllisiä ovat oppimistarinaan liitettävät valokuvat ja muu visuaalinen materiaali, jotka auttavat lasta muistamaan tapahtumat ja osallistumaan aktiivisesti keskusteluun. Aktiivinen osallistuminen näihin keskusteluihin lisää lapsen oppimiseen ja kehitykseen liittyvää sanastoa. Näin lapsi oppii kielentämään ja refleктоimaan oppimistaan myös muissa tilanteissa. Erityisen merkityksellisiä tekijöitä lapsen näkökulmasta ovat lapsen

kiinnostuksen ja asiantuntijuuden huomioiminen, aktiivinen osallistuminen oppimisen kuvaamiseen sekä mahdollisuus itsearviointiin. (Carr & Lee 2012.)

Kuvio 1. *Oppimisen hetken dokumentointiprosessi* (Carr & Lee 2019).

Alla olevaan kuvioon (Kuvio 1.) on tiivistetty oppimisen hetken dokumentoinnin prosessi. Dokumentointia kuvataan sen jälkeisessä tekstissä yksityiskohtaisemmin.

Varhaiskasvatuksen päivittäisessä toiminnassa opettajat ja hoitajat havainnoivat ja havaitsevat, tunnistavat ja vastaavat lasten tekemisiin ja aloitteisiin lukuisia kertoja. Jokin näistä havainnoista jonkun tietyn lapsen kohdalla resonoi jonakin hetkenä muita enemmän; sen havainnon merkitys tunnistetaan ja siihen reagoidaan. Havaittu asia voi kuulua esimerkiksi niihin vau-hetkiin, jotka halutaan tallentaa – tai se on lapsen kannalta muulla tavoin merkityksellinen ja siksi tallentamisen arvoinen. Kirjoittamisen/kuvaamisen myötä hetkeen palataan uudelleen, sen merkitys saattaa avautua lisää; etenkin, kun tarinaa kerrotaan lapselle ja hän kertoo siitä omia ajatuksiaan. Tilanne ikään kuin eletään uudelleen. Yhdessä vanhempien

kanssa – tai tiimin kanssa- tarinan tarkastelu voi johtaa uudenlaiseen ymmärrykseen lapsen toiminnan merkityksestä ja tilanteen merkityksestä lapsen koko oppimisen ja kehityksen kannalta.

Ota oppimisentarina käyttöön!

Oppimisentarina-menetelmä soveltuu hyvin pedagogiseen dokumentointiin, sillä oppimisentarinan tapaan pedagoginen dokumentointi voi olla kuvia, videoita, dokumentaarisia asiatekstejä, mutta myös kertomuksia, kuvauksia, runoja - oppimisentarinoita. Suomessa oppimisentarina-menetelmää käytetään vielä vähän varhaiskasvatuksen arvioinnissa (Neitola & Aerila, 2020). Rinnalla-hankkeessa oppimisentarina-menetelmää on testattu sekä lasten että aikuisten toiminnan dokumentointiin. Varhaiskasvatuksen opettajilta saatu palaute osoittaa, että oppimisentarina-menetelmän käyttöön ottaminen vaatii hiukan aikaa ja tottumista: Ensimmäiset kokemukset oppimisentarinan kirjoittamisesta eivät välttämättä anna koko kuvaa menetelmän voimasta. Näyttää kuitenkin siltä, että henkilöstö on varsin nopeasti päässyt kiinni menetelmään ja innostunut menetelmän käytöstä. Näin menetelmän käyttäminen helpottuu ja muuttuu osaksi päiväkodin pedagogista dokumentointia.

Lähteet

- Alasuutari, M., Markström, A-M. ja Vallberg-Roth, A-C. 2014. Assessment and documentation in early childhood education. London, New York: Routledge.
- Aleksander, S. 2013. Learning Stories: What is a Learning Story? And is it a good way of assessing a child's learning? My Early Childhood Education -verkkosivut. Saatavissa <https://www.myece.org.nz/educational-curriculum-aspects/227-learning-stories#ixzz6MaBCWv1D> [Luettu 24.4.2020]
- Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta. 60/1991. Saatavissa https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_1. [Luettu 4.5.2020]
- Black, P., Harrison, C., Lee, C., Marshall, B. & Wiliam, D. 2004. Working inside the box: Assessment for learning in the classroom. Phi Delta Kappan 86(1), 9–21.
- Carr, M. 2001. Assessment in early childhood settings. London: Sage.
- Carr, M. 2011. Young children reflecting on their learning: Teachers' conversation strategies. Early Years 31(3), 257–270.
- Carr, M. & Lee, W. 2012. Learning Stories: Constructing learner identities in early education. New York: Sage.
- Carr, M. & Lee, W. 2019. Learning Stories in practice. London: Sage.
- Drummond, T. 2019. Looking closely at children. Saatavissa <https://tomdrummond.com/looking-closely-at-children/examples/> [Luettu 15.2.2019]
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsén, E. 2017. Havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 56–68.
- Hotulainen, R., Lappalainen, K. & Sointu, E. 2014. Lasten ja nuorten vahvuuksien tunnistaminen. Teoksessa L. Uusitalo-Malmivaara (toim.) Positiivisen pedagogiikan voima. Jyväskylä: PS-Kustannus, 264–280.
- Hotulainen, R., & Vainikainen, M-P. 2017. Arviointipalautteen merkitys minäkäsityksen kehittymiselle. Teoksessa E. Kauppinen, & E. Vitikka (toim.) Arviointia toteuttamassa: Näkökulmia monipuoliseen oppimisen arviointiin. Oppaat ja käsikirjat / Opetushallitus; Nro 2017:4. Helsinki: Opetushallitus, 26–41.

- Jalongo, M. 2019. Personal Stories: Autobiographical memory and young children's stories of their own lives. Teoksessa K. Kerry-Moran & J.-A. Aerila (toim.) *Story in the lives of children contributions of the narrative mode*. New York: Springer, 11–28.
- Kallio, K. P., Korkiamäki, R. & Häkli, J. 2015. Myönteinen tunnistaminen – näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Teoksessa J. Häkli, K. P. Kallio & R. Korkiamäki (toim.) *Myönteinen tunnistaminen*. Nuorisotutkimusverkoston Kenttä-sarjan julkaisuja. Helsinki: NTV, 9–35.
- Kemppainen, P., Pietiläinen, E. & Vehkakoski, T. 2015. Opettajan antama palaute tutkimuskohteena. *Kasvatus* 46(1), 60–73.
- Kerry-Moran, K. 2019. The tales that bind us: Family Stories in young children's development. Teoksessa K. Kerry-Moran & J.-A. Aerila (toim.) *Story in the lives of children contributions of the narrative mode*. New York: Springer, 355–371.
- Knauf, H. 2018. Learning Stories: An empirical analysis of their use in Germany. *Journal of Early Childhood Education* 46 (4), 427–434.
- Mattila, K.-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Miettinen, S. 2006. Eron aika. Tyttärien kertomuksia ikääntyneen vanhemman kuolemasta. *Yhteiskuntapolitiikan laitoksen tutkimuksia* 4/2006. Jyväskylän yliopisto.
- Neitola, M. & Aerila, J.-A. 2020. Oppimisentarinat – formatiivista arviointia kertomuksina. Teoksessa M. Kallio, H. Krzywacki & S. Poulter (toim.) *Arvot ja arviointi*. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja *Ainedidaktisia tutkimuksia* 16. Suomen ainedidaktinen tutkimusseura ry. Helsinki: Helsingin yliopisto, 92–115.
- Nyland, B. & Ackern, A. 2012. Young children's musical explorations: The potential of using Learning Stories for recording, planning and assessing musical experiences in a pre-school setting. *International Journal of Music Education* 30(4) 328–340.
- OECD. 2015. *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*, OECD Publishing, Paris. Saatavissa DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264233515-en> (Luettu 20.4.2020)
- Opetushallitus. 2018. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Helsinki: Opetushallitus.
- Pack, J. 2016. Learning Stories. *Teaching Young Children* 9(2). Saatavissa <https://www.naeyc.org/resources/pubs/tyc/dec2015/learning-stories> [Luettu 25.4.2020]
- Pascal, C. & Bertram, T. 2016. The nature and purpose of assessment and evaluation within a participatory pedagogy. Teoksessa J. Formosinho & C. Pascal (toim.) *Assessment and evaluation for transformation in early childhood*. London: Routledge and EECERA, 59–73.
- Podmore, V., & Carr, M. 1999. Learning and teaching stories: New approaches to assessment and evaluation. Paper presented at the AARE – NZARE Conference on Research in Education, Melbourne. Saatavissa www.aare.edu.au/99pap/pod99298.htm. (Luettu 2.5.2020).
- Rintakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. *Kasvatustieteellisiä tutkimuksia* 24. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus.
- Wiliam, D. 2011. *Embedded formative assessment*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Näin käytät oppimisentarina -menetelmää (Pack 2016)

1. Kirjoita kertomus, jossa kuvaat, mitä positiivista lapsi on tehnyt tai sanonut. Lisää sitten kertomukseen oma näkökulmasi ja otsikko. Oppimisentarinan kirjoittamiseen saat ohjeita oheisista malleista.
2. Lue oppimisentarina lapselle. Kuuntele hänen ajatuksiaan tarinasta ja kirjaa oppimisentarinaa hänen palautteensa. Joskus yhden lapsen oppimisentarinan voi lukea koko ryhmälle, jos tämä sopii lapselle. Toisinaan oppimisentarinan jakaminen muiden kanssa innostaa muita lapsia.
3. Suunnittele, miten lapsi voisi kehittää tai laajentaa toimintaansa. Oppimisentarina antaa opettajalle välineitä tulevan toiminnan suunnitteluun joko koko ryhmän tai yksittäisen lapsen näkökulmasta. Haluatko kehittää toimintaa jollakin laajennetulla tai erilaisella toiminnalla?
4. Jaa oppimisentarina perheen kanssa. Voit esimerkiksi kopioida oppimisentarinan ja toimittaa sen perheelle luettavaksi tai voit pyytää perhettä vierailemaan päiväkodissa ja lukea oppimisentarinan heille. Tärkeää on oppimisentarinaa tutustumisen jälkeen pyytää perheiltä kommentteja tai ajatuksia ja kirjata nekin oppimisentarinaan.

► Muista, että oppimisentarinan voi tuottaa toisinaan paitsi yhdelle lapselle, myös useammalle lapselle. Joskus voi olla tarpeen tuottaa koko ryhmän oppimisentarina!

Oppimisentarinan kirjoittaminen – ohjeita laatimiseen (Carr & Lee 2019)

Oppimisentarina on jonkin tapahtuman dokumentointia kertomuksen muodossa: Mitä opettaja havainnoi tai mihin osallistui ja mistä hän päätti tehdä dokumentin?

Opettaja tekee monia merkityksellisiä havaintoja lapsiryhmänsä lapsista päivän aikana. Osan tekemistään havainnoista opettaja huomioi ja antaa lapselle palautteen. Palaute voi olla hymy, peukutus tai kommentti. Joskus näistä havainnoista ja niiden palautteista puhutaan taianomaisia tai VAU-hetkinä. Vain muutamat näistä havainnoista päätyvät oppimisentarinoiksi, mutta ne ovat yksittäiselle lapselle merkityksellisiä hetkiä ja oppimisentarinan arvoisia. Oppimisentarinaan siirtyvää merkityksellistä hetkeä voi havainnollistaa kuvin, videoklippein ja muin materiaalein. Tuolloin kannattaa kuitenkin muistaa varmistaa kuvien luovallisuus. Yleensäkin on hyvä, että vanhempia tiedotetaan, jos ryhmässä käytetään oppimisentarinaa osana pedagogista dokumentointia.

Opettaja tuntee ryhmänsä lapset, ja hän tietää, mikä hänen lapsesta tekemistään havainnoista on merkityksellinen juuri kyseisen lapsen kannalta. Oppimisentarinaa toteutettaessa fokuksessa onkin aina juuri lapsi, jota kertomus koskee. Jotta oppimisentarinan kohteena olevan hetken merkityksellisyys aukeaa lapselle, tulee sen sisältää riittävästi yksityiskohtia: ajankohdan, tilanteen, keitä oli mukana ja mistä tilanne lähti liikkeelle, miten lapsi osallistui ja mihin tilanne päättyi. Lisäksi on hyvä kuvata lapsen roolia tapahtumassa: oliko hän

esimerkiksi auttaja, tukija, ideoija tai ongelmanratkaisija. Joskus voi olla hyvä sisällyttää kertomukseen suoria lainauksia lapselta. Oppimisentarinaa kirjoittaessa on myös hyvä pitää mielessä eri oppimisen dispositiot, joiden pohjalta voi olla erityisen hedelmällistä miettiä sitä, mitä kuvattu havainto tarkoittaa.

Oppimisanalyysi. Oppimisentarina perustuu oppimisen analyysiin, se ei ole mikä tahansa kertomus

Oppimisentarina eroaa muista kertomuksista siinä, että se perustuu oppimisen analyysiin ja sen pohjalta tehtyjen havaintojen tarkasteluun. Oppimisentarina ei olekaan mikä tahansa kertomus, vaan sen taustalla on opettajan pohdintaa siitä, miksi tämä havainto on merkityksellinen juuri oppimisen näkökulmasta, miten se liittyy juuri kyseisen lapsen oppimiseen (aikaisemmat havainnot pohjana). Oppimisentarinassa oppiminen on keskiössä ja siinä voi esimerkiksi kertoa oppimisen strategioista, tuen pyytämisestä, luovasta voimavarojen käytöstä, tiedoista tai taidoista. Mahdollisesti voi myös kertoa erilaisista oppimisen dispositioista eli oppimisen perustekijöistä. Näitä oppimisen perustekijöitä ovat tahto ja halu sekä valmius oppia, herkkyys, sinnikkyys ja sitoutuminen (Carr & Lee 2019). Oppimisentarinassa on hyvä myös kertoa, miksi kyseinen havainto on niin merkityksellinen: onko kyse uudesta toiminnasta lapsen kohdalla (esim. leikkimisestä muiden kanssa) tai onko lapsi tuonut ilmi keskusteluissa uudenlaisia ajatuksia (esim. kaverisuhteiden merkityksen ymmärtäminen).

Oppimisentarinan merkitystä kannattaa pohtia tarkasti, sillä se on myös mahdollisuus tuottaa oma pedagogiikka ja sen taustalla olevaa teoriaa tai tutkimusta näkyväksi. On myös tavallista, että eri opettajat saattavat painottaa havainnoinnissaan erilaisia asioita: omista painopisteistä onkin hyvä keskustella muiden ryhmän opettajien kanssa. Se auttaa tarkentamaan omia pedagogisia periaatteita ja tarkentamaan oppimisentarinan merkitystä.

Suunnittelua ja reagointia: Lisää vahvuutta, tukea ja moninäkökulmaisuuutta oppimiseen

Ajattele lapsen oppimisen varantoja ja sitä, miten yhteisö tukee lapsen oppimista. Pohdi tekemääsi havaintoja useasta näkökulmasta: Pitääkö lapselle antaa enemmän voimavaroja tai pitääkö lapsen voimavaroja suunnata uudella tavalla? Tarvitseeko lapsi enemmän aikaa tai ohjausta? Voi myös olla mahdollista, että oppimisentarinan toteuttaminen vaatii useampia havaintoja lapsesta. Arvioi omia havaintojasi kriittisesti ja pohdi, mitä havainnot tarkoittavat. Onko lapsella riittävästi mahdollisuuksia harjoitella oppimisentarinassa kuvattua asiaa? Tarvitaanko asian oppimiseen enemmän resursseja tai olisiko resursseja suunnattava toisin? Onko lapsilla mahdollisuus valita omat ja omantasoiset haasteensa? Jakavatko vanhemmat näkemyksesi? Keskustele muiden ryhmän opettajien kanssa ja pohdi, miten voisit kannustaa juuri tätä lasta oppimaan.

Reflektoi: Lapsi ja opettajat reflektivat ja pohtivat havainnon merkitystä

Lapset nauttivat itseensä liittyviin havainnoiteihin palaamista ja niistä keskustelemista opettajien kanssa. Lapsia kannattaakin pyytää pohtimaan oman oppimisensa merkitystä ja siihen liittyviä uusia tavoitteita. Usein lapset myös syventävät havaintoa ja lisäävät sen

merkityksellisyyttä. Lapsen kiinnostus omaa toimintaa kohtaan, lisää hänen haluaan oppia ja ponnistella enemmän.

Onkin tärkeää, että oppimisentarina toteutettaessa pohditaan erityisesti sitä, mikä siinä voisi kiinnostaa lasta. Samaten jokaisessa oppimisentarinan pohjalta käydyssä keskustelussa kannattaa miettiä jo seuraavaa kertomusta ja tehdä vaikka muistiinpanoja siitä, millainen oppimisentarina yksittäistä lasta erityisesti kiinnostaa. Omista ideoista kannattaa myös kertoa muille opettajille. Erityisesti varhaiskasvatuksessa, jossa henkilöstö työskentelee pareissa tai ryhmänä, kannattaa hyödyntää vertaispalautteita oppimisentarinaa toteuttaessaan.

Oppimisentarinan erilaisia malleja

Malli oppimisentarinan kirjoittamiseen I

Oppimisentarinan kirjoittamisen voit aloittaa halutessasi samoin kuin Uudessa-Seelannissa. Alla oleva malli on käännös Carriin ja Leen (2012, 35) luomasta tukikehikosta.

Oppimisentarina

Lapsen nimi:

Opettaja:

Päivämäärä:

Oppimisentarina otsikoineen

Lyhennelmä tarinasta: Mitä oppimista erityisesti huomasit kuvatussa tilanteessa?

Jatkosuunnitelmat: Miten voisimme kannustaa lasta oppimisentarinassa kuvatussa asiassa? Miten voisimme edistää kuvatun asian hyödyntämistä myös muissa tilanteissa? Miten voisimme tukea lasta oppimaan asiasta lisää?

Oppimisentarinan aiheena voi olla (alla ideoita)

Kuuluminen: mielenkiinto

Vihje: Kerro mielenkiintoa herättäneestä asiasta (aihe, toiminta, rooli). Lähtökohtana voi olla tutun tunnistaminen, uudesta asiasta nauttiminen tai vaikka muutokseen sopeutuminen.

Hyvinvointi: osallisuus

Vihje: Kerro, kuinka lapsi on jaksanut keskittyä, tuntenut itsensä turvallisiksi ja luottanut muihin. Lähtökohtana voi olla vaikka leikkitilanne toisten lasten ja/tai toiminta jonkin materiaalin kanssa.

Tutkiminen: vaikeuksien sietäminen

Vihje: Kerro vaikeuden tai uusien tehtävien ja tavoitteiden vastaanottamisesta tai valitsemisesta. Lähtökohtana voi olla vaikka ongelmanratkaisutilanne tai haasteen kohtaaminen ongelmanratkaisussa.

Viestintä tai kommunikaatio: tunteiden tai ajatusten ilmaiseminen

Vihje: Kertomisen mahdollisuuksia on paljon: suullinen kieli, eleet tai ilmeet. Lisäksi voi kuvata lapsen toimintaa erilaisissa toiminnoissa, joissa kuvataan tunteita tai ajatuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi musiikki- ja muut taidelähtöiset tuokiot tai kertominen, saduttaminen tai vaikka matemaattisen tehtävän selittäminen.

Panos: vastuun ottaminen

Vihje: Kerro, kuinka lapsi on reagoinut muiden lasten toimintaan, osallistunut kuvitteellisten tilanteiden ratkaisemiseen tai vaikka lastenkirjallisuudessa kuvattuihin tilanteisiin. Lähtökohtana voi olla vaikka oikeudenmukaisuuden varmistaminen, toisten auttaminen, oman panoksen antaminen johonkin yhteiseen toimintaan tai itsearvioinnin toteuttaminen.

Malli oppimisentarinan kirjoittamiseen II (Carr & Lee)

Aloita sanoilla ”minä” tai ”tekemäni oppimista koskeva havainto”. Näin osoitat, että kyse on juuri sinun havainnostasi ja että kyse on pedagogisesta dokumentoinnista. Ajattele vastaanottajaa kirjoittaessasi oppimisentarinaa. Yleensä on hyvä kirjoittaa havainnosta suoraan lapselle, mutta toisinaan vastaanottajaksi voi ajatella myös lapsen ja hänen perheensä. Tutustu lapsen huolellisesti ennen dokumentointia. Lue aikaisempia oppimisentarinoita ja muita dokumentteja. Pohdi erityisesti, miten havaintosi kertoo edistymisestä tai uudenlaisesta kiinnostuksenkohteesta (esim. uteliasuus) tai haasteesta. Huolehdi, että oppimisentarinan keskiössä on lapsi ja hänen vahvuutensa, kiinnostuksenkohteensa tai intohimonsa. Anna oppimisentarinalle aina otsikko. Anna perheelle mahdollisuus kertoa ja lisätä oma näkökulmansa oppimisentarinaan. Mieti oppimisentarinoita tehdessäsi, missä kehyksessä havaintoja tehdään eli pidä lähtökohtana VASUa tai POPSia. Pyri toteuttamaan pedagogista havainnointia myös kuvin jne. Ne soveltuvat hyvin oppimisentarinoiden osaksi.

Malli oppimisentarinan kirjoittamiseen III (Drummond 2019)

Drummond (2019) käyttää oppimisentarinoissaan aina minä-muotoa korostaakseen aikuisen roolia tarinankertojana ja kasvattajan kiinnostusta lapsen toimintaan. Osa oppimisentarinamenetelmän käyttäjistä lisääkin oppimisentarinan loppuun refleктоivan osuuden yhdessä muiden aikuisten kanssa.

Aloita tarina minä-muodossa, toimi itse kertojana

Aloita aina korostamalla omaa kiinnostustasi lapsen toimintaan. Tätä osoitat käyttämällä tarinassa omaa ääntäsi eli toimin tarinankertojana (minä – oma näkemys lapsen toiminnasta)

Keskity kuvaamaan lapsen toimintaa omasta näkökulmastasi

Kuvaa lapsen toimintaa ja puhetta omasta näkökulmastasi osoittaen, että olet aikuinen joka välittää ja kuuntelee tarkasti sitä, mitä tapahtuu. Ei ole tarpeen pyrkiä täydelliseen objektiivisuuteen, vaan kuvata asiaa sydämellään. Täytyy muistaa, että näemme lapsen vain ulkopuolisen silmin

Kerro tulkintasi tarinasta

Loppuun lisätään luku “Mitä tämä tarkoittaa?”. Kerron tapahtuman merkityksellisyydestä. Toisinaan tätä osuutta on vaikea tehdä yksin, vaan sen voi toteuttaa muiden aikuisten kanssa ja se voi sisältää monia näkökulmia.

Mahdollisuudet: kerro, mitä kerrottu voi tarkoittaa tulevaisuudessa

Halutessaan voi lisätä kappaleen “Mahdollisuudet”. Tässä osassa kerrotaan, mitä tarinan sisältö voi tarkoittaa tulevaan toimintaan ja tulevaisuuteen yleensä. Tämä osuus näyttää myös lapsen vanhemmille kuinka paljon opettajat pohtivat toimintaansa yksittäisen lapsen näkökulmasta Osa vanhemmista ei aina ymmärrä, että myös opettajat haluavat lapsen parasta, tarinat auttavat siinä. Tässä kappaleessa käytetään usein me-persoonaa.

Pyydä vanhemmilta kommentti tarinaan

Lopuksi tarinaan jätetään tyhjä osuus, johon vanhemmat voivat kirjata oman näkemyksensä Toiset vanhemmat tekevät sen helposti, toiset tarvitsevat apua: Mitä haluaisit sanoa lapselle kuvatus tarinan pohjalta? Mitä näet tarinassa? Mikä ilahduttaa sinua?

Keksi hyvä otsikko

Lopuksi tarinalle tulee keksiä otsikko, kuten mille tahansa hyvälle tarinalle.

Malli oppimisentarinan kirjoittamiseen IV: myös vanhemmat voivat kirjoittaa oppimisentarinoita (Alexander 2013)

Myös vanhempia voi kannustaa kirjoittamaan oppimisentarinoita. Tässä Sarah Alexanderin (2013) ohje vanhemmille:

Oppimisentarina voi olla minkäpituihin tahansa: se voi olla vain muutaman lauseen pituinen, sivu tai monisivuinen kertomus. Yleensä oppimisentarina keskittyy johonkin tiettyyn tapahtumaan tai toimintajaksoon, mutta se voi olla myös lapsen toiminnan kuvaamista tiettynä ajanjaksona. Voi esimerkiksi kirjoittaa säännöllisesti muistiin lapsen toimintaa jossakin tietyssä tilanteessa 10 minuutin ajan.

Oppimisentarina voi kertoa lapsen yksilöllisestä toiminnasta tai lapsen toiminnasta ryhmässä. Oppimisentarinan voi kirjoittaa myös jostakin yhteisestä toiminnastanne, vaikka kävelyretkestä metsässä tai vierailusta paloasemalla.

Kaikki kertomukset eivät ole oppimisentarinoita, sillä oppimisentarinassa lapsen toimintaa

kuvaavaan kertomukseen liitetään aikuisen tulkinta lapsen taidoista tai dispositiosta oppimisen näkökulmasta (näkökulmana voi olla vaikka rohkeus, sinnikkyys tai kärsivällisyys). Oppimisentarina kirjoitetaan asioista, jotka lapsi osaa tai joita hän tekee, ei asioista, joita hän ei osaa tehdä.

Oppimisentarina voi olla pelkkä verbaalinen kertomus, mutta aika usein niihin liitetään valokuvia tai videoita kuvatusta tilanteesta. Oppimisentarinat voikin koota konkreettiseen kansioon tai sitten vaikka omaan kansioonsa tietokoneelle. Oppimisentarina-kansio muistuttaa hiukan tavallista valokuvakansiota, johon on koottu kuvia lapsesta ja kirjoitettu kuvien alle selostuksia kuvan tilanteesta. Oppimisentarina-kansiossa näitä selostuksia on kuitenkin usein täydennetty lapsen omilla ja vanhempien kommenteilla.

Oppimisentarinoita voi kirjoittaa kaikenikäisille lapsille. Oppimisentarinoita kirjoitettaessa kannattaa ottaa huomioon lapsen ikä: isommille lapsille voi esimerkiksi kirjoittaa pidempiä ja monimutkaisempia tarinoita. Oppimisentarinoihin kannattaa myös palata silloin tällöin: lapsista on mukava tutustua niihin useampaan kertaan ja muistella menneitä. Lisäksi oppimisentarinoista voi seurata lapsen kehitystä ja suunnitella tulevia haasteita.

Esimerkki oppimisentarinoista

Piirtämisen taikaa

Sampo, kerron sinulle tarinan siitä, kuinka hienosti tänään teit laulupiirustuksia. Otin pitkästä aikaa laulupiirustuskirjan esiin ja sinäkin innostuit siitä. Ehdotin, että kuuntelemme sieltä yhden tutun laulun, joka kertoo työstä ja pojasta. Piirsin sinulle laulun mukana tytön ja pojan kuvan ja sinäkin halusit piirtää omasi. Näin kuuntelimme laulun uudelleen ja sinäkin sait piirrettyä upeasti oman piirroksesi työstä ja pojasta.

Päätimme kuunnella vielä Etana-laulun ja piirsin jälleen ensin etanat malliksi, jonka jälkeen kuuntelimme laulun uudelleen ja sinä sait piirtää omasi. Jälleen keskityit piirtämiseen laulun mukana todella hienosti ja piirtämäsi etanat sisälsivät tarkkoja yksityiskohtia kuten tuntosarvet ja hymysuun, sekä hienon kiemuraisen kotilon. Koska olit niin innoissasi ja meillä oli mukava yhteinen hetki, päätimme kuunnella vielä seuraavan laulun, joka kertoi talosta. Tässäkin piirsin ensin malliksi talon ja puun laulun sanojen mukaisesti, jota katselit keskittyneesti. Kuuntelimme laulun uudestaan ja teit aivan upean oman talon, jossa oli myös ulkona omenapuu. Tämä laulupiirustushetkemme kesti ainakin puoli tuntia ja jaksoit tosi innokkaasti ja keskittyneesti piirtää ja kuunnella tämän ajan. Huomasin myös, kuinka mallin ja laulun avulla piirsit sellaisia kuvia, joita et vielä ole aikaisemmin osannut piirtää. Halusit myös kirjoittaa itse piirroksen alle omaa tekstiäsi, johon vielä kirjoitin tarkennukset, että voimme niitä myöhemminkin yhdessä lukea.

Jatkossa voimme pitää pieniä piirustushetkiä ja kuunnella laulupiirtämisen tuttuja lauluja uudelleen. Näissä hetkissä huomaat itsekin, kuinka hienosti jo osaat piirtää, kun innostut ja jaksat keskittyä. Yhdessä piirtäessämme jaamme yhteisen mukavan hetken ja saan ihastella ja kehua upeita piirroksiasi. Laulut antavat kivoja ideoita ja omaa taikaa piirtämisen hetkeen. Laulupiirtämisessä yhdistimme piirtämistä ja musiikkia, joka motivoi ja innosti sinua. Meidän taidehetkemme oli spontaani, sillä hetki tuntui olevan sopiva ja oikea yhteiselle laulupiirtämiselle. Isosiskotkin innostuivat, kun huomasivat mitä teemme ja meille syntyi yllättäen yhteinen jaettu pieni taidetuokio.

Miia Kokkala

Itse-
tunto

Ystävät
ja kaveri-
taidot

Kuvat: Anu-Riikka Lampinen

Ilmapallokuvat: KMG